Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Viite: U48/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta energiatehokkuusdirektiiviksi, kuuleminen 26.10.2021

Energiateollisuus ry:n lausunto

Energiateollisuus ry (ET) kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausunnossaan seuraavaa:

Valtioneuvoston kirjelmässä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi on asiantuntevasti kuvattu ehdotuksen keskeinen sisältö ja vaikutukset siltä osin, kun niitä on mahdollista arvioida. Kirjelmässä esitetty valtioneuvoston vielä yleisellä tasolla oleva kanta on perusteltu ja siihen on helppo yhtyä.

Energiateollisuus korostaa omassa lausunnossaan komission heinäkuussa antamien energia- ja ilmastopoliittisten aloitteiden käsittelyn koordinaation merkitystä. Samat teemat toistuvat useissa esityksissä ja tilkkutäkkimäistä päällekkäistä ohjausta ei ole esityksissä onnistuttu purkamaan, mikä on ilmastopolitiikan kustannustehokkuuden, selkeyden sekä ennustettavuuden vuoksi harmillista. Eri lainsäädäntöesitykset muodostavat kokonaisuuden, jossa on paljon ristiin kytkentöjä. Erityisen tiivistä koordinaatiota tarvitaan energiatehokkuus- ja uusiutuvaa energiaa koskevien direktiivien kesken. Lisäksi päästökaupan laajentuminen erilliseen tieliikenteeseen ja rakennusten päästökauppaan sekä komissiolta vielä loppuvuodesta odotettava esitys rakennusten energiatehokkuusdirektiiviksi edellyttävät jo edellä mainittujen kanssa koordinaatiota. Esitys energiaverodirektiiviksi ja mm. kestävän rahoituksen valtiontukisäännöt sekä tuleva kaasumarkkinapaketti tuovat vielä osaltaan lisähaastetta kokonaisuuteen.

Yleiset viestit energiatehokkuusdirektiivin käsittelyyn

Energiateollisuus tukee komission tavoitetta hiilineutraaliudesta 2050 ja esitystä 2030 tavoitteesta. Esityksen mukaan energiatehokkuusdirektiivin tavoitetaso kiristyy huomattavasti ja sitä mitataan asettamalla katto sekä primääri- että loppuenergiankulutukselle. Energiankulutuksen rajoittaminen huolestuttaa tilanteessa, jossa energiajärjestelmä on suuren systeemisen muutoksen kohteena. Käsittelyn edetessä on erittäin tärkeää huolehtia, etteivät energiankulutuksen jäsenmaakohtaiset tavoitetasot ja komission energiatehokkuus ensin -periaatteen huomioiminen muodostu hidasteeksi päästöjen vähentämiselle. Esimerkiksi vetytalous ja raskaan teollisuuden päästöjen vähentäminen vaativat paljon energiaa. Osaltaan yhteiskunnan sähköistyminen parantaa energian käytön tehokkuutta, mutta toisaalta sähköä tarvitaan monissa uusissa paikoissa.

Jäsenmaiden sitovat energiansäästövelvoitteet tiukentuvat, kirjelmän mukaisesti Suomen velvoite lähes kaksinkertaistuu kaudella 2024–2030. Näin merkittävää tavoitetason korotusta ei voi pitää perusteltuna tai realistisena, kuten kirjelmässäkin todetaan. Realistisuutta heikentää lisäksi se, että samalla kun tavoitetta kiristetään hyväksyttäviä toimenpiteitä (siis sellaisia, joita voidaan käyttää tavoitteen toteutumisen laskennassa) näytetään rajaavan. On selvää, että esitetyn kaltainen velvoite pakottaisi Suomessakin toteuttamaan kalliita ja kustannustehottomia toimenpiteitä. Hyvää on se, että esityksen mukaan Suomen hyvin toimivalla energiatehokkuussopimusjärjestelmällä voidaan jatkaa säästövelvoitteen toimeenpanoa. Käsittelyn edetessä tulee seurata, ettei näiden vaihtoehtoisten politiikkatoimien kuten energiatehokkuussopimusjärjestelmän hyväksyttävyyttä heikennetä.

Esityksessä viitataan useissa eri kohdissa haavoittuvassa asemassa oleviin asiakkaisiin ja energiaköyhyyteen sekä velvoitetaan toteuttamaan toimenpiteitä, jotka kohdistuvat edellä mainittuihin. Käsittelyn yhteydessä on tärkeää taata, että jäsenmaat saavat itse määritellä

energiaköyhyyttä kuvaavat kriteerit/indikaattorit sekä valita jäsenmaan tilanteeseen sopivat toimenpiteet. Lisäksi on tärkeää huomioida, että sekä haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita, energiaköyhyyttä ja näiden osalta käytettäviä kriteerejä sekä ohjeistusta koskevaa vaatimusta on sisällä jo sähkömarkkinadirektiivissä. Terminologian, vaatimusten ja ohjeistusten tulee pysyä yhtenäisenä jo voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

Komission esitys lisää lämmityksen ja jäähdytyksen osalta kuluttajan ja asiakkaiden oikeuksia ja kuluttajasuojaa asiakkaan ja palvelutoimittajan välisissä sopimussuhteissa. Energiateollisuus pitää esitystä näiden osalta tervetulleena ja näkee, että sopimuksellisiin asioihin liittyvät oikeudet lisäävät asiakkaan ja toimittajan välistä luottamusta sekä parantavat yleistä lämmitysmarkkinan hyväksyttävyyttä. Pidämme tärkeänä, ettei esitys muutu näiden uusien vaatimusten osalta käsittelyn aikana.

Teknologianeutraalisuus ja kaukolämmön toimintaedellytykset

Ehdotuksessa laajennetaan ja muutetaan nykyistä velvoitetta tehdä laitoskohtainen kustannushyötyanalyysi lämmityksen ja jäähdytyksen tarjonnan energiatehokkuuden lisäämisen kannattavuuden arvioimiseksi. Jatkossa viranomaiselle hyväksyttäväksi tehtävä kustannushyötyanalyysi yli viiden megawatin sähkön lauhdetuotantolaitoksen toteuttamisesta yhteistuotantolaitoksena ja yli viiden megawatin teollisuuslaitoksen, yli viiden megawatin erityislaitoksen, esimerkiksi jätevesilaitos tai LNG-yksikkö, ja yli yhden megawatin palvelinkeskuksen hukkalämmön hyödyntämiseksi. Kustannushyötyanalyysi on tehtävä uutta laitosta suunniteltaessa tai merkittävästi uudistettaessa olemassa olevaa laitosta. Velvoite koskee myös kaikkia teollisuuspäästödirektiivin laitoksia. Energiateollisuus pitää toimenpide-ehdotuksia hukkalämmön lähteiden tarkasteluun ja hyödyntämiseen sekä lämmön tuottajien ja energiayhtiöiden yhteistyön kehittämiseen hyvinä. Hukkalämpöjen hyödyntämisen tulee kuitenkin olla kaikille osapuolille hyödyllistä ja käsittelyssä on huolehdittava, että toimenpiteiden velvoittavuus ei kasva.

Ehdotuksessa määritellään tehokas kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmä asettamalla portaittain tiukkenevat vähimmäisosuudet yhteistuotannolle sekä uusiutuvan energian ja hukkalämmön osuudelle. Jäsenvaltioiden on taattava, että uusi tai merkittävästi uudistettu kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmä täyttää valmistuessaan ehdotuksen mukaisen tehokkaan järjestelmän kriteerit, eikä fossiilisten polttoaineiden käyttö kasva, eivätkä järjestelmän uudet lämmönlähteet perustu fossiilisiin polttoaineisiin maakaasua lukuun ottamatta. Lisäksi ehdotus pitää sisällään tehokkaan yhteistuotannon määritelmän. Energiateollisuuden näkemyksen mukaan tehokkaan kaukolämmön ja -jäähdytyksen määritelmä ei perustu energiatehokkuuteen ja saattaa rajoittaa hukkalämpöjen tai hiilineutraalien lämmönlähteiden käyttöä puuttumalla polttoaine- ja energiavalintoihin, erityisesti komission tarkastelujakson loppupuolella. Teknologianeutraalius toteutuisi paremmin, mikäli tehokkaan yhteistuotannon määritelmä perustuisi energiantuotannon CO_2-päästöjen ajan myötä tiukkenevaan rajaan, ei esityksen mukaiseen yksittäiseen päästörajaan.

Lisätiedonantaja: asiantuntija Sirpa Leino, p. 050 548 1128 tai sirpa.leino@energia.fi.